

РЕЦЕНЗИЯ

От проф. д-р Чавдар Младенов в НИГГТ – БАН

член на Научно жури със Заповед на Ректора на СУ „Св. Кл. Охридски“ № РД-38-482/28.09.2021 г. по обявен конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“ в област на висше образование 4. „Природни науки, математика и информатика“, професионално направление 4.4. „Науки за Земята“, научна специалност „Демография, Регионално развитие и управление на човешките ресурси“, обявен в Държавен вестник брой 63/30.07.2021 г. за нуждите на Геолого-географския факултет на СУ „Св. Кл. Охридски“ с единствен кандидат - доц. д-р Климент Минев Найденов.

Представените документи за участие в конкурса отговарят на изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемани на академични длъжности в СУ „Св. Кл. Охридски“.

I. Кратки биографични данни за кандидата.

Доц. д-р Климент Найденов е роден през 1977 г. в гр. Добрич. Завършил е специалност „География“ – магистър в ГГФ на СУ „Св. Кл. Охридски“ през 2001 г. и специалност „Икономика и управление на туризма“ – магистър във Висше училище по агробизнес и развитие на регионите в Пловдив. Той е докторант на самостоятелна подготовка в ГГФ на СУ „Св. Кл. Охридски“ с защитен дисертационен труд на тема „Демографската политика на Р. България – фактор за устойчиво развитие“ (Диплома № СУ 2012 - 109 от 18.09.2012 г.). Работи в СУ „Св. Кл. Охридски“ от 2006 г., като асистент (2005-2013 г.) и доцент от 2013 г. (Удостоверение № 216/19.09.2021 Отдел човешки ресурси). Ръководител на Катедра “Регионално развитие” в ГГФ (2016-2019 г.) и Декан на ГГФ от 2019 г.

Според справка от НАЦИД има 103 публикации в страната и чужбина, от които 18 са за хабилизация като доцент. Ръководил или е участвал в разработването на български и международни проекти. Според документите има значителна преподавателската дейност и участие на научни и приложни проекти.

II. Критерии за участие в конкурса.

За участие в конкурса кандидатът е представил подписан списък на 59 публикации и копия от тях. Списък на цитиранията с подпис на кандидата и Справка за изпълнение на минималните изисквания за заемане на академичната длъжност „професор“, съобразно с нормативните документи. При анализът на посочените документи установих следното:

За заемане на академичната длъжност „професор“ са покрити изискванията, в съответствие с чл. 26 ЗРАСРБ а научна област 4. Природни науки, математика и информатика, професионално направление 4.4. Науки за земята.

Кандидатът е представил броя на изискуемите и набраните от него точки по групи показатели за заемане на академичната длъжност „професор“, на следната таблица:

Таблица 1. Количествена оценка на представените от доц. д-р Климент Найденов документи в съответствие с минималните точки по групи показатели, изисквани за заемане на академичната длъжност „професор“.

СПРАВКА
за изпълнението на минималните национални изисквания

Група от показатели	Съдържание	Изпълнени от доц. д-р Кл. Найденов
А	Показател 1. Дисертационен труд за присъждане на ОНС "доктор"	50
В	Показател 3. Хабилитационен труд - монография	100
	Показател 4. Хабилитационен труд - научни публикации (не по-малко от 10) в издания, които са реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация	470
	Общ брой точки по показатели 3 и 4	570
Г	Показател 7. Научна публикация в издания, които са реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация	0
	Показател 8. Научна публикация в нереперирани списания с научно рецензиране или в редактирани колективни толове.	607
	Общ брой точки по показатели 7 и 8	607
Д	Показател 10. Цитирания или рецензии в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация или в монографии и колективни толове.	270
	Показател 11. Цитирания в монографии и колективни толове с научно рецензиране	24
	Показател 12. Цитирания или рецензии в нереперирани списания с научно рецензиране.	296
	Общ брой точки по показатели 10 и 12	590
Е	Показател 14. Ръководство на успешно защитил докторант	280
	Показател 15. Участие в национален научен или образователен проект	30
	Показател 16. Участие в международен научен или образователен проект	40
	Показател 17. Ръководство на национален научен или образователен проект	20
	Показател 18. Ръководство на международен научен или образователен проект	80
	Показател 19. Привлечени средства по проекти, ръководени от кандидата	600
	Показател 20. Публикуван университетски учебник или учебник, който се използва в училищната мрежа	38
	Показател 21. Публикувано университетско учебно пособие или учебно пособие, което се използва в училищната мрежа	19
	Сума от показателите от 14 до 21	1107
Общо	Общ брой точки по групи от показатели А, В, Г, Д и Е	2924

Съгласно приложената справка от кандидата за съответствия с минималните изисквания се установява тяхното изпълнение по показателите от **група А** и **група В**.

Кандидатът притежава ОНС „доктор“ (**група „А“**), за което се присъждат 50 т.

В **групата показатели „В“** доц. Найденов е представил самостоятелен хабилитационен труд, за което се присъждат 100 т. - Демография - съвременни регионални анализи. София, Фондация Либела, 2021, ISBN: 978-619-91556-1-5 и 10 публикации, които са реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация.

Хабилитационният труд на доц. д-р Кл. Найденов е в областта на географията на населението. Той е фокусиран върху съвременните глобални демографски проблеми. Настъпилите демографски изменения в света доведе до промяна във възгледите на учените от различни научни направления занимаващи се с населението за действителната демографска ситуация с цел да се подпомогне достигането на един приемлив социално-демографски геопространствен баланс. В изследването е използван холистичния подход. Установено е забавянето на ръста на населението и разширяване на регионите при които плодовитостта е под стойностите на демографското заместване. Анализирани са процесите на застаряване и измененията във възпроизводството на населението. Взето е отношение към здравеопазването, образованието, глобалната бедност и екологията (нарастващото световно потребление). Установените демографски тенденции в монографията, поставят на дискусия последиците за икономическата, социалната и демографската политика. Авторът използва най-новата демографска информация за населението в света и регионите за коментар и анализ върху изложените теории. Според него демографските промени - размер, състав или разпределение, стават все по-актуално при разработването на политики на местно, държавно, национално и международно ниво. Подробно са разгледани демографските теории и концепции през погледа на съвременните демографски данни. В монографията са използвани някои основни техники които са необходими за по-доброто разбиране на демографското поведение. За регионалните демографски анализи са използвани емпирични данни и картни материали. Автора правилно приема тезата, че демографията е интердисциплинарна област. Според мен монография представлява особен раздел на демографията, а именно „геодемография“, което би било по-подходящо за заглавие.

Десетте публикации, които са реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни са в различни области – демография, образование, ГИС, икономика и туризъм. Те са реферирани и индексирани в SCOPUS и Web of Science.

По показател „В“ са събрани 570 т., което значително превишава минималните изисквания.

В **групата показатели от „Г“** са представени 48 научни публикации (Г8 – 607 т.). Събраните точки от кандидата по показателя Г надхвърля минимално изискуемите за академичната длъжност „професор“.

Научни интереси на доц. д-р Кл. Найденов са в областта на география на населението и селищата, социално-икономическата география, регионалното развитие, туризма и образованието.

В областта на география на населението и селищата са приложени 15 публикации. Основният акцент е в областта на миграцията (2.9, 3.6, 3.18, 3.23, 3.44), в които се анализира влиянието на миграцията върху демографското, социалното, образователното, културното и икономическото развитие. Изследвани са положителните и отрицателните последиствия от миграцията. Изследвана е

демографската ситуация и някои демографски процеси (застаряване, демографско поведение, образователно равнище и др.) (2.10, 3.35, 3.37, 3.45, 3.46, 3.48). В областта на селищата и селищната мрежа е засегната урбанизацията и системообразуването и управлението при градовете (2.5, 3.25, 3.31, 3.43)

Към областта на социално-икономическата география (регионалното развитие) са отнесени 22 публикации. В част от тези публикации е идеята за регионализма, при който се проучва териториалната организация на икономиката, стопанската дейност, икономическото зонироване, методите за регионализация и управлението на развитието (2.2, 3.1, 3.7, 3.10, 3.11, 3.19, 3.27, 3.28, 3.30, 3.37, 3.38, 3.40, 3.41). Изследвани са проблемите на икономическата и социалната сигурност, които определят съществените качествени аспекти от живота на населението, обществото и държавата в съвременния процес на глобализация. Доказано е, че успешно развиващите се региони и градове се превръщат в европейски или глобални възли на иновации, технологични мрежи и вериги и играят значителна роля в устойчивото развитие. Анализирани са свободните икономически зони, като инструмент за успешно регионално развитие. Други публикации от тази група засягат проблемите за управлението на човешките ресурси и пазара на труда (2.4, 3.3, 3.5, 3.13, 3.22, 3.29, 3.34, 3.36, 3.39). Човешките ресурси се разглеждат като динамична категория поддържаща висококвалифицирана работна сила и непрекъсната преквалификация за нуждите на конкурентната икономика и привлекателност на отделните региони. Анализирано е отражението на застаряването на населението върху пазара на труд, както и планирането и управлението на човешките ресурси. Доказано е, че управлението на риска е процес, свързан с идентифицирането, анализ на рисковете и вземането на решения, които включват увеличаване на положителните и намаляване на отрицателните последици от настъпването на рискови събития. Според кандидата човешкият капитал е разнороден и комплексен производствен фактор, който влияе на развитието на икономиката и обществото респективно и на работната сила. Подчертана е необходимостта от развитие на електронното управление на различни йерархични нива.

В областта на туризма (икономика на туризма) са предоставени 8 публикации (2.7, 3.15, 3.20, 3.21, 3.26, 3.30, 3.32, 3.42). Според кандидата при социално-икономическите трансформации трябва да се адаптира екологичния туризъм към изискванията на регионалната икономика и конкурентния международен туристически пазар, като се обединят усилията на регионалните власти, бизнес структурите и обществените организации. Прилагането на стратегическото планиране при екологичния туризъм в рамките на регионалната туристическа система позволява създаване на условия за бъдещо развитие и вземане на информирани решения за изпълнението на стратегическите цели за развитие на туризъм в регионите. развитието на туризма може да бъде насочено към подпомагане на местната зелена икономика и намаляване на бедността. Разгледана е ролята и значението на градовете за развитието на туризма, както и като елемент в стратегиите за градско развитие. Кръговият туризъм следва логиката на кръговата икономика, като е съобразен с принципите на устойчиво развитие. Изследвани са проблемите на градските туристически центрове. Показана е ефективността от брандирането в туристическата икономика. Анализирано е отражението на коронавирусна инфекция върху туристическата индустрия.

По проблемите на образованието са предоставени 7 публикации (2.8, 2.8, 3.16, 3.17, 3.24, 3.33, 3.34). В тях е показано че при съвременното географското образование има различни предизвикателства и проблеми предизвикани от променящите се нужди на човешкото общество. За целта трябва да се разработят и утвърдят различни образователни концепции, като се преосмислят съществуващите идеи, формулировки, решения и опит и да се генерират нови. Това предполага нови реалности, нова образователна култура и постоянно променяща се образователна среда. Формулирани са проблемите на висшето и средното образование, свързани използването на геоинформационните системи и технологии при търсенето, тълкуването и демонстрирането на различни географски данни. Анализирани са новата учебна програма по география и икономика. От съвременна гледна точка са изяснени същността, предмета и основните въпроси на дидактиката по география; научни задачи и методи на изследване.

В групата показатели от „Д“ група са предоставени 211 цитирания на 40 публикации, които формират 590 т. Цитираните публикации от групата 10. „Цитирания или рецензии в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация или в монографии и колективни томове“ са забелязани в 55 цитирания и събират 270 т. В група 11 „Цитирания в монографии и колективни томове с научно рецензиране“ – са забелязани 8 цитирания и се събират 24 т. При публикациите от група 12. „Цитирания или рецензии в нереферирани списания с научно рецензиране“ за забелязани 148 цитирания и се събират 296 т.

Публикациите са дело на кандидат и съавторите му. В представените публикации не съм забелязал неправомерно ползване на чужди трудове и плагиатство.

В група Е доц. Найденов е събрал 1107 т. Има успешно защитили 7 докторанти (280 т.). От 15.Участие в национален научен или образователен проект – 30 т.), 16.Участие на международен научен или образователен проект 40 т., 17.Ръководство на национален научен или образователен проект 20 т., 18.Ръководство на международен научен или образователен проект 80 т., 19.Привлечени средства по проекти, ръководени от кандидата – 600 т., 20.Публикуван университетски учебник или учебник, който се използва в училищната мрежа – 38 т., 21.Публикувано университетско учебно пособие или учебно пособие, което се използва в училищната мрежа – 19 т.

Доц. Найденов има голяма учебна и аудиторна заетост. Според приложената справка през учебната 2019-2020 г. учебната му заетост е 2595 часа, а аудиторната – 1911 ч. От 2013 г до сега е ръководил е 197 дипломанта. Преподава по 12 учебни дисциплини с хорариум от 900 приравнени часа и 225 часа упражнения.

Ш. Научни приноси на кандидата

Според предоставените публикации научните приноси на кандидата може да се поделят в три направления – 1) демографско; 2) регионално и 3) образователно.

Първото тематично направление е свързано с развитие на методологията за изследване на демографските процеси. Научните приноси в това тематично направление са хабилитационния труд („В“) и в част от публикациите на кандидата, попадащи в група „Г“. Основната приносна публикация е хабилитационния труд, който

представлява разработен от кандидата методически подход за геодемографско изследване на пространствените изяви на демографските процеси и демографските политики. Другите публикации на кандидата в това направление засягат предимно миграцията и също имат приносен характер. Според мен основните научно-методологични и научно приложни приноси в това направление са:

- показани са съвременните връзки на миграцията с демографското, социалното, образователното, културното и икономическото развитие;
- установени са положителните и отрицателните последици от миграцията;
- от съвременна методологична гледна точка са изследвани демографската ситуация и някои демографски процеси, като застаряване, демографско поведение, образователно равнище и др. и възникналите социално-икономически проблеми от установените негативни тенденции ;
- в урбанистичното планиране е въведен съвременния термин „умни градове“;
- обосновано е значението на демографския фактор за целите на стратегическото планиране и управлението на териториалните единици.

Във **второто тематично направление** научните приноси са относно прилагането на концепцията за регионализма и екологичния туризъм:

- научен принос представляват установените проблеми на икономическата и социалната сигурност, които определят съществените качествени аспекти от живота на населението, обществото и държавата;
- в съвременния процес на глобализация е обосновано значението на демографския фактор за целите на стратегическото планиране и управлението на териториалните единици;
- предлага се териториалната организация на икономиката да се осъществява по пътя на регионализма;
- предложена е концепцията за кръгова икономика и зелените политики;
- човешкият ресурс е възприет както динамична категория поддържащ висококвалифицирана работна сила и непрекъснатата ѝ преквалификация за нуждите на икономиката и конкурентоспособността на регионите;
- доказано е, че управлението на риска е процес, свързан с идентифицирането, анализ на рисковете и вземането на решения, които включват увеличаване на положителните и намаляване на отрицателните последици от настъпването на рискови събития;
- предлага се екологичният туризъм да се развива в рамките на регионалната туристическа система и да се разглежда като част от „зелената“ икономика;
- задълбочено е изследвана ролята и значението на градовете за развитието на туризма, както и като елемент в стратегиите за градско развитие;
- доказана е ефективността от брандирането в туристическата икономика.

Към **третото тематично направление** образователното има следните научни приноси:

- предлага да се разработят и утвърдят различни образователни концепции,

като се преосмислят съществуващите идеи, формулировки, решения и опит и да се генерират нови;

- формулирани са проблемите на висшето и средното образование, свързани използването на геоинформационните системи и технологии при търсенето, тълкуването и демонстрирането на различни географски данни;
- от съвременна гледна точка са изяснени същността, предмета и основните въпроси на дидактиката по география; научни задачи и методи на изследване;
- задълбочено и критично е анализирана е новата учебна програма по география и икономика.

IV. Критични бележки и препоръки.

Към представените материали по конкурса като цяло, нямам критични бележки.

Малко са самостоятелните публикации.

В част от публикациите не се вижда мнението на кандидата.

Да се наблегне в бъдеще на синтезиращите, прогностичните и приложните публикации.

Малко са използвани възможностите за географското моделиране в научната дейност на кандидата.

Справката за научните приноси не е синтезирана, поради което приносите не са целенасочени и ясно открити.

Посочените критични бележки по никакъв начин не променят покриването от кандидата на изискванията на конкурса за заемане на академичната длъжност „професор“, а са насочени към по-ясното открояване на изследователския му профил в икономическата и социалната география.

V. Заключение:

1. Научната продукция, участията в научни форуми и проекти и други видове научна дейност на доц. д-р Кл. Найденов надвишават изискванията за заемането на научната длъжност „професор“.

2. Научните приноси в публикациите и хабилитационния труд са актуални, оригинални и значителни и представляват новост и обогатяват географската наука, като с нови средства са доказани съществени страни на социално-икономическите процеси, което се осъществява с потвърдителни и нови факти. Всичко това се признава от цитиранията на неговите публикации в чужбина.

3. Кандидатът осъществява значителна преподавателска дейност чрез, което е извършил трансфер на академични изследователски резултати и знания във висши училища в страната и чужбина;

4. Той се ползва с уважението, не само на своите български колеги, но е оценяван високо и в чужбина, за което говори ръководството и участието в редица национални и международни проекти.

От всичко казано дотук е видно, че кандидатът за научното звание „професор“ доц. д-р Климент Найденов е утвърден, доказан и признат у нас и в чужбина авторитетен учен в областта на Икономическата и социална география и в сродни

научни области. Чрез заемането на академичната длъжност „професор“ по научната специалност „Демография, Регионално развитие и управление на човешките ресурси“ за нуждите на ГГФ при СУ „Св. Кл. Охридски“, доц. д-р Климент Найденов, ще разшири и обогати тематиката на научно-изследователския обхват в Катедра “Регионално развитие”.

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, анализ на тяхната значимост и съдържащи се в тях научни, научно-приложни и приложни приноси, имам пълни основания да заключа, че научната дейност на кандидата доц. д-р Климент Найденов отговарят на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България и съответните правилници, и ми дава основания да изразя напълно положително отношение (ДА) за заемане на академичната длъжност „професор“.

Като имам пред вид гореизложеното си позволявам да предложа на членовете на Уважаемото Научно жури да реши следното:

1. Кандидатът доц. д-р Климент Минев Найденов отговаря на всички изисквания на нормативната уредба за заемане на академичната длъжност „ПРОФЕСОР;

2 Предлагам на членовете уважаемото Научно жури да гласуват предложение до Факултетни съвет на ГГФ при СУ „Св. Кл. Охридски“, да вземе решение доц. д-р Климент Минев Найденов в да заеме академичната длъжност „професор“ в Научна област 4. Природни науки, математика и информатика, Професионално направление - 4.4. Науки за земята, Научна специалност – Демография, Регионално развитие и управление на човешките ресурси.

София

Рецензент:.....

25.11.2021 г.

(Проф. д-р Чавдар Младенов)